

M. P. GOLUBEVA

ENSIMMÄINEN KOHTAAMISENI
VLADIMIR ILJITSIN KANSSA

Tutustuin Vladimir Iljitš Uljanoviin syksyllä 1891 Samarassa, jonne minut karkotettiin julkisen poliisivalvonnan alaiseksi. Silloisen tavan mukaan minulla oli muutamien sellaisten henkilöiden osoitteet, joihin saatoin luottaa tovereina. Heidän joukossaan oli vanha narodnikki Nikolai Stepanovitš Dolgov. Juuri hän kertoikin minulle, että Samarassa asuu Uljanovin perhe. Aleksandr Uljanovista olin tietenkin kuullut, mutta Dolgov kuvaili koko Uljanovin perhettä erittäin miellyttävin värein ja sanoi Vladimir Uljanovin olevan harvinaisen demokraatin. Kysymykseeni, missä se Vladimir Uljanovin demokraattisuus ilmenee, Dolgov vastasi: „Se ilmenee kaikessa: pukeutumisessa, käytöksessä, puheissa,— sanalla sanoen kaikessa”. Muistan Uljanovien asunnon vaatimattoman kalustuksen, avaran ruokasalin, jossa oli flyygeli ja valkealla liinalla katettu iso pöytä. Mutta näissä aivan tavallisissakin oloissa silmään pisti Vladimir Iljitšin vaatimattomuus. Tapasin häntä aina joko pusero tai venäläinen paita yllään. Tavallisesti hän käytti nyörillä vyötettyä sinistä venäläistä karttuunipaitaa.

Uljanovilla minut otettiin vastaan erittäin sydämellisesti, mutta Dolgovin kertomusten jälkeen halusin tietenkin nähdä ennen muita Vladimir Uljanovin. Täytyy sanoa, että ensi hetkellä tunsin jonkin verran jopa pettymystä: tavallinen nuori mies, joka näytti ikäistään vanhemmalta; ja kuitenkin on sanottava, että hänen siristetyt silmänsä, jotka loistivat jotenkin erikoisesti, vetivät huomion heti puoleensa. Koko iltana hän ei osallistunut juuri lainkaan keskusteluun, vaan pelasi Dolgovin kanssa šakkia. Lähellä tehdessäni Maria Aleksandrovnaa huolestutti, miten pääsen yksin kaupungin toiseen laitaan. Silloin Vladimir Iljitš tarjoutui minua saattamaan.

Muistan hyvin sen ensimmäisen matkani Vladimir Iljitšin kanssa liikaisia ja pimeitä Samaran katuja pitkin. Sanon —

ensimmäisen, sillä myöhemmin me usein siten matkasimme. Joka kerta, kun poistuin Uljanovilta iltaisin, Vladimir Iljitš lähti minua saattamaan ja juuri silloin me aina kävimmekin loppumattomia keskusteluja ja väittelyjä, joskin väittelin enemmän minä. Mutta palaan ensimmäiseen matkaan. Vladimir Iljitš tiedusteli minulta ihan yksityiskohdittain miten ja miksi olin joutunut Samaraan, ja kun sai tietää, että minut oli tuomittu karkotukseen jakobiini-blanquilaisten oikeusjutussa ja että olen jakobiini¹, niin se kiinnosti häntä erikoisesti ja hän nähtävästi otti minut tutki-
mustensa kohteeksi. Yleensä muistellessani Vladimir Iljitšiä Samaran ajoilta tulen johtopäätökseen, että hän ei tutkinut ainoastaan Marxin teoriaa, vaan käytti hyväkseen jokaista tilaisuutta, jokaista tuttavuutta tutkiakseen edellisen vallankumousliikkeen kokemusta. Vladimir Iljitš saattoi minut kotiin asti ja sisällä me väittelimme sinä ensimmäisenä iltana vielä kauan hänen kanssaan. Jakobiineista siirryimme Tšernyševskiin, Tšernyševskistä Marxiin. Muistan, että puhuin jotain kauheaa järjet-
tömyyttä tieteellisestä sosialismista enkä halunnut millään luopua kannastani, mutta Vladimir Iljitš kehitteli näkökantaansa rauhalisesta ja varmasti ja kumosi minun väitteeni hiukan ivallisesti, muttei mitenkään loukkaavasti, ja antoi minulle heti pienen mutta hyvän läksyn. Erosimme ystävinä. Minä tietenkin päätin, että käännytän hänet jakobiinien uskoon, yritin sitä tehdäkin, mutta kohta huomasin, että se on aivan mahdotonta. Ysävälliset suhteemme eivät kuitenkaan katkenneet. Tapasin Vladimir Iljitšiä pari kertaa viikossa. Niinä päivinä, jolloin kävin Uljanoveilla (nimittäin sunnuntaisin), Vladimir Iljitš tavallisesti saattoi minua. Hän kävi luonani myös keskellä viikkoa, toi minulle N. —onin kirjoja ja toisinaan luki joitakin omia kirjoituksiaan. Keskustelimme usein ja paljon „vallan kaappaamisesta” — olihan se meillä, jakobiineilla, lempiaihe. Mikäli muistan, Vladimir Iljitš ei kiistänyt vallan kaappaamisen mahdollisuutta sen enempää kuin toivottavuuttakaan, mutta hän ei voinut mitenkään käsittää — oikeastaan mihin „kansaan” me aiomme nojautua, ja alkoi perusteellisesti selittää, että kansa ei ole jokin yhtenäinen

¹ Jakobiini-blanquilaisten nimellä tunnettiin P. G. Zaitšnevskin ryhmä, johon kuuluivat A. I. Romanova, L. G. Romanov, V. P. Artsybušev, A. I. Orlov, S. I. Mickiewicz, M. P. Golubeva-Jasneva, Trojeperstov ym. „Henkilökohtaisesti Vladimir Iljitš”, kirjoittaa M. P. Golubeva, „tunsi jakobiinien ryhmästä vain minut ja Adelaida Ivanovna Romanovan, jota tapasi vain syksyllä 1892, mutta siitä huolimatta tiedusteli minulta hyvin kiinnostuneena hänestä kohdatessaan minut 1918 ja oli nähtävästi harmistunut sen johdosta, että Romanova ei ollut meidän, vaan menševikkien puolella. Mitä minuun tulee, niin kirjeessä, jonka Vladimir Iljitš lähetti 1904 minulle ulkomailta Saratoviin, hän kirjoitti, että olisi toivottavaa uudistaa Samaran aikaiset ystävyysuhteet; siis hän laski minut ystävien joukkoon.” — *Toim.*

kokonaisuus, vaan että kansa muodostuu luokista, joilla on erilaiset edut jne.

Muistan, että minua hämmästytti erikoisesti Vladimir Iljitšin tavaton työkyky. Kävin Uljanovilla tavallisesti iltaisin, keskustelin Anna Iljiničnan ja Maria Aleksandrovnan kanssa. Vladimir Iljitšiä en nähnyt juuri milloinkaan, hän pysytteli omassa huoneessaan tehden työtä ja poistui sieltä vain teelle ja illalliselle. Minä en käynyt hänen huoneessaan juuri lainkaan ja yleensä hänen huoneessaan harvoin kävi kukaan kotiväestäkään, muistan vain, että muita useammin siellä kävi Maria Iljinična, 12—14-vuotias tyttö, koska Vladimir Iljitš toisinaan otti hänet seurastamme ja vei huoneeseensa. Vladimir Iljitšin huoneen muistan kuitenkin hyvin: pieni huone, jossa ennen muuta pisti silmään kirjoituspöytä ja kirjat, hyvin paljon kirjoja; mutta eniten minua ihmetytti se, että Marxin teosten ohella huomasi hänen kirjoituspöydällään tilastollisia kokoelmia ja muun muassa zemstvohallinnon tilastollisia julkaisuja. Sunnuntaisin Vladimir Iljitš myös työskenteli huoneessaan poistuen sieltä vain aterialle; päivällispöydässä vaihtoi sanan pari M. T. Jelizarovin (Anna Iljiničnan miehen) kanssa ja tiedusteli minulta uutisia. Päivällisen jälkeen tavallisesti joku tuli kylään ja Vladimir Iljitš istuutui pelaamaan šakkia; hän yritti opettaa sitä minullekin, mutta siinä asiassa minä osoitauduin huonoksi oppilaaksi. Vladimir Iljitšiä se ensin suututti, mutta sitten hän hylkäsi koko homman. Toisinaan sunnuntaisin kävimme koko joukolla, nimittäin Jelizarovit, Vladimir Iljitš, minä ja nuoret, jotka kävivät Uljanoveilla (A. P. Skljarenko, A. A. Beljakov ja A. M. Lukaševitš), A. I. Livanovin ja hänen vaimonsa V. J. Vittenin (entisiä karkotusvankeja 193:n jutussa) luona. Näiden käyntien alkuunpanijana oli Vladimir Iljitš, ja muistan miten ihmettelin, kuinka tarkkaavaisesti ja vakavasti Vladimir Iljitš kuunteli V. J. Vittenin yksinkertaisia ja joskus jopa huvittavia muistelmia.

Muistan myös, että Vladimir Iljitš kävi pari kertaa läänin zemstvohallinnon tilastontekijän Ivan Markovitš Krasnopjorovin puheilla. Olin silloin Krasnopjorovin lasten kotiopettajana ja muistan kuinka kovin ihmettelin, kun erään kerran oppitunnin päätyttyä kohtasin eteisessä M. T. Jelizarovin ja Vladimir Iljitšin. Muistan kun tervehtiessään Krasnopjorovia ja osoittaen kädellään Vladimir Iljitšiä Jelizarov sanoi: „Käymme päälle”. Vladimir Iljitšin ja Krasnopjorovin keskustelun aikana en ollut läsnä, mutta Jelizarov kertoi silloin minulle, että Vladimir Iljitš aika lailla kyni vanhaa narodnikkia Krasnopjorovia. Krasnopjorov muisti sen vielä 1917.

On mielenkiintoista todeta, että eräät Vladimir Iljitšin aatteelliset vastustajat alkoivat jo ensi kerrasta suhtautua häneen epäystävällisesti, vaikka väittelyssä heidän kanssaan Vladimir Iljitš

ei tehnyt mitään henkilökohtaisia hyökkäilyjä. Ehkä he huomaisivat hänen etevämyytensä eivätkä tahtoneet sitä tunnustaa. Todellisena strategina Vladimir Iljitš päinvastoin suhtautui suurella huomaavaisuudella ja kiinnostuksella jokaiseen uuteen henkilöön arvioiden häntä siltä kannalta, miten kelvollinen hän on sotilaana tulevaa taistelua varten, ja harvoin erehtyi arvioinnissaan. Muistan tässä yhteydessä erään tapauksen Samaran elämästä. Keväällä 1892 luokseni tuli vieraisille läheinen ystäväväittäreni ja aatetoverini Romanova, joka oli silloin jakobiini. Romanova oli viisas nainen, hyvä puhuja, mutta teoreettisesti verraten heikosti valmentunut ja siksi väittelyissä rajoittui enimmäkseen yleisiin lausuntoihin. Kun hän tuli luokseni Samaraan, vein tietenkin hänet ennen kaikkea Uljanoveille kehuen matkalla kaikin tavoin Vladimir Iljitšiä. Tästä kehuskelusta hän nimitti minua jakobiiniperiaatteiden kavaltajaksi, mutta alkoi kuitenkin tuntea mielenkiintoa Uljanovia kohtaan. Hän tapasi Vladimir Iljitšiä kaksi kertaa: ensi kerran käydessämme Uljanoveilla ja toisen kerran Vladimir Iljitšin pistäytyessä hänen aikanaan luonani.

Vladimir Iljitšin aatteellisten vastustajien joukossa oli sellaisiakin, joita hän, jos ei nyt suoranaisesti vihannut, niin ei ollut heistä erikoisemmin kiinnostunutkaan. Sellainen oli muun muassa Vasili Vasiljevitš Vodovozov. Vodovozov oli myös meidän kohtalotovereitamme, ts. oli hallinnollisella karkotuksella Samarassa. Hän oli Vladimir Iljitšin täydellinen vastakohta. Silloin kun Vladimir Iljitš käytti kaikki tietonsa hyväksi elämässä, oli Vodovozov vain ikävä, kävelevä tietosanakirja; hän oli kirjoja täyteen ahdettu matkalaukku, mutta hyötyä siitä oli vähän. Minua harmitti, että sellainen pääoma joutuu hunningolle ja niinpä kerran sain Vodovozovin suostutetuksi esitelmöimään Samaran nuorisolle. Mikäli muistan, hän teki talvella asunnossaan selostuksen Saksan sosialidemokratiasta. Tilaisuudessa oli saapuvilla myös Vladimir Iljitš. Hän esiintyi Vodovozovin vasta-vaittäjänä vastustaen hänen liaksi „parlamentaarista” (en keksi muuta sanontaa) katsantokantaansa. En muista Vladimir Iljitšin lausuneen erikosen jyrkkiä sanoja, mutta muistan, että Vodovozov ei ollut tyytyväinen tämän väittelyn johdosta. Ensi aikoina, ts. syksystä 1891, Vodovozov kävi Uljanoveilla verraten usein, sitten harvensi käyntejään ja kysymykseeni, miksi hän käy harvoin Uljanoveilla, vastasi, että hänen on „ikävä” Uljanovilla.

Uskon, että Vodovozov kiinnosti vähän Vladimir Iljitšiä ja että hänen oli Vodovozovin seurassa myös ikävä.

